

De Monni aus Amerika

erzielt vum Jean Ewen - geschriwwen vum Rosch Ecker

De Monni aus Amerika - nach besser, de räiche Monni aus Amerika - huet an de Lëtzebuerger Famillje scho bal eng spréchwierlech Bedeitung. Well a watfir engem Haus wier net emol geleentlech - wann d'Suë knapps waren - gesot ginn: 't misst een e räiche Monni an Amerika hunn.

Matt deene Monnië war dat esou eng Saach. Jiddereen hat wuel een doiwwer, mee räich waren déi allermeescht vun hinnen och an Amerika net ginn. Wat der iewer vill vun hinne spéider opzeweisen haten, dat ware Liewensgeschichten, déi interessant a souguer

heiansdo richteg spannend waren.

Op dese Säiten erënnert sech de Jean Ewen un den Dominique Feitler, säi Monni aus Amerika.

D'Eltere vum „Dëm“ wuaren d'Marguerite Urbany an den Henri Feitler. Eng Kopleschter Famill mat 6 Kanner, 3 Jongen an 3 Meedercher. Wéi all aner Aarbechterfamilljen aus deer Zäit huet och d'Famill Feitler sech misse ploen, fir d'Enner zesammenzebréngen. De Papp huet zu Rëmeleng an de Miniärë geschafft, an duer ass och den Dëm ganz jonk mam Papp „op d'Schaff“ gaangen. Schonn no kurzer Zäit ass hien dem Määchter opgefall durch seng Gewëtztheet, an esou huet hien net laang brächten an der Grouw ze schaffen. Hie koum op de Büro, wou en d'Comptabilitéit gefouert huet iwwert d'Tonnagen Äerz, vu wem se gebrach an an d'Buggië geluede gi waren, an u wien se da geliwwert gi sinn. Den Dëm huet seng Aarbecht gutt a gewëssenhaft gemaach. D'Eltere ware frou, dass se e bësse méi Geld fir am Stot haten. Nach bal méi huet et se iewer gefreet a berouegt, dass hien Dëm net huet brächten a stänneger Liewesgefor an der Galerie ze schaffen. Him selwer huet seng Aarbecht iewer net gefall; et war net esou, wéi hie sech säi Liewe virgestallt hat. Beklot huet en sech zwar net, en huet och ni mat engem doriwwer geschwat, mee 't huet een him et ofgesinn: e war net zefridden.

1922 gëtt fir d'Famill Feitler e Katastrofe-Joer. De Papp kënnt - am Alter vun nëmmen 44 Joer - bei engem Grouwenongléck em d'Liewen. Wat dat diemools - wou et nach souzesoë keng sozial Ofsécherung ginn ass - fir eng Groussfamill bedeit huet, dat kann ee sech haut bal net méi virstellen. D'Mamm war elo op all Su ugewisen, a si hätt sech net

D'Eltere vum „Dëm“ wuaren d'Marguerite Urbany an den Henri Feitler - Coll. Marie-Josée Greisen

kënne virstellen, wéi se iwwer d'Ronne komm wier, wann net hiren Eelsten eng Pai heembuecht hätt. Si konnt et duefir och bal net glegen, wéi, e puer Joer nom Doud vun hirem Mann, den Dëm hir enges Daags gesot huet, hie géif an Amerika auswanderen. Hien hat vir drun ni mat hir oder mat engem vu senger Bridder oder Sëschteren iwwer seng Amerikaplange geschwat, an duefir hu se fir d'éischt all geduecht, hie géif de Geck maachen. Mee neen, dem Dëm war et eescht gemengt.

An der Famill woussten se, dass, wann den Dëm sech eppes an de Kapp gesat hat, dann hat et kee Wäert ze versichen, hien dovunner ofzebréngen. Dun ass et och ganz séier gaangen, a kuurz no senger Decisioun huet hie sech vu Le Havre aus no Amerika ageschëfft. Wusst hien, wuer e géif higoen, hat e Lëtzebuerger doiwwer kontaktéiert oder huet en dat alles dem Zoufall iwwerlooss? Hien hat op jidde Fall zu kengem eppes Geneeës gesot, just, dass e sech géif mellen, wann en doiwwer ukomm wier.

Déi éischt Nouvelle, déi d'Famill zu Lëtzebuerg kritt, ass e Bréif fir Neijooschdag, an deem e matgedeelt huet, e géif bei Chicago wunnen; ouni ganz präzis ze soen, wat en do géif schaffen. An dee Saz, un dee sech spéider

seng Sëschteren ëmmer erënnert hunn, war:

“Ich wünsche Euch ein glückliches Neues Jahr. Mir geht es gut, und ich hoffe Euch auch.”

Am Fong geholl war domatt jo och dat Wichtigst gesot.

Vun do un koum all Joer ëm déiselwecht Zäit e Bréif vum Dëm, mat ëmmer méi oder wéineger deene selwechten Informatiounen. Dat ass méi wéi 20 Joer laang esou virugaangen, bis op eemol, direkt nom Krich, en zousätzleche Saz de Bréif ofgeschloss huet:

“Ich lege 100 Dollar bei, die Ihr unter die Kinder verteilen sollt.”

Am Ufank waren et nëmmen 6 Neveuën an Niessen, déi sech déi 100 Dollar gedeelt hunn, spéider waren et der e puer méi; iewer och dunn nach si fir jiddereen ëmgerechent ëmmerhin 500 Frang erausgesprongen. An de Joren nom Krich, an nach bis an d'50er erann, war dat fir Kanner e klenge Verméigen, mee och nach fir déi méi Grouss ware 500 Frang deemools vill Geld. Och hei huet de Monni Dëm seng Gewunnecht net geännert: déi Zomm vun 100 Dollar ass bal 30 Joer laang - d'Kanner hate méttlerweil selwer Kanner - am Bréif geschéckt ginn.

D'Liewen am Minett war net dem Dëm säi Liewenziel - Coll. Jean Ewen

Et soll awer och betount ginn, dass den Dëm - grad wéi seng Sëschteren a Bridder - iwwer all déi Joren gutt fir d'Mamm gesuert huet, déi et jo wiirlech net ëmmer liicht am Liewen hat.

E puermol huet d'Famill iewer och soss Nouvelle kritt vum Monni Dëm. An zwar durch Bekannten oder Nopere vun him doiwwer an Amerika. Dat waren och Lëtzebuerger Aus-